

Екатерина Галацин, Алла Фежук. Тренинг в формировании коммуникативной культуры будущих специалистов инженерных специальностей. Коммуникативная культура личности будущего специалиста является одной из важных составляющих профессиональной культуры личности, а следовательно, проблема формирования коммуникативной культуры будущих инженеров является актуальной.

Целью статьи является раскрытие роли тренингов в формировании коммуникативной культуры будущих специалистов инженерных специальностей.

В статье раскрывается сущность тренинга как одного из интерактивных методов, представляется его структура, анализируется специфика применения в учебно-воспитательном среде технического вузе с целью формирования коммуникативной культуры студентов; определяются основные требования относительно проведения тренинга.

В выводах определены основные направления эффективного применения тренингов в формировании коммуникативной культуры будущих инженеров.

Ключевые слова: коммуникативная культура, формирование коммуникативной культуры, высшее техническое учебное заведение, интерактивные методы, тренинг.

Kateryna Halatsyn, Alla Feshchuk. TRAINING IN FORMATION THE COMMUNICATIVE CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS IN ENGINEERING. The communicative culture of the identity of the future specialist is one of important components of the professional culture of the personality and consequently, the problem of formation the communicative culture of the future engineer is urgent.

The purpose of the article is disclosure a role of trainings in formation of the communicative culture of the future specialists in engineering.

In article the essence of a training as one of interactive methods reveals, its structure is represented, specifics of the applications for the educational environment in higher technical educational institutions with the purpose of formation the communicative culture of students are analyzed; the main requirements concerning holding the training are determined.

In conclusions the main ways for the effective application of training in the formation of communicative culture of future engineers are determined.

Keywords: communicative culture, formation of the communicative culture, higher technical educational institution, interactive methods, training.

Стаття надійшла до редколегії 20.02.2017 р.

УДК: 372.878

Танасій Гарбуз, Тетяна Потапчук

Рівненський державний гуманітарний університет (Рівне)

ВОКАЛЬНО-ХОРОВА РОБОТА В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ¹

У статті розкриваються питання вокально-хорової роботи в процесі підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва в сучасній вищій школі. Проблеми вибору методів, прийомів та способів навчання, що залежать від студентів, їх інтересів, творчої індивідуальності і досі залишаються недостатньо висвітленими. Це диктує необхідність пошуку нових шляхів і форм роботи зі студентами. З метою формування особистості студента в навчальному процесі сучасна дидактика рекомендує збагатити традиційні методи навчання такими прийомами та способами, які сприяли б формуванню в суб'єкта мотивації учіння, майбутньої професійної діяльності та змістовних життєвих настанов.

Ключові слова: вокально-хорова робота, майбутні вчителі музичного мистецтва, сучасна вища школа, розспівки.

Постановка проблеми. Одним з найбільш доступних, основних форм музичної культури народу, життєвість якої доведена всім історичним рухом розвитку суспільства є хоровий спів, постійно зростають, розширюються і набувають більш важливого характеру соціальні функції хорового співу - виховна, пізнавальна, художньо-естетична, комунікативна тощо. Хоровий спів на сучасному етапі розвитку музичної педагогіки – це один із видів колективної виконавської діяльності. Він сприяє розвитку співочої культури;

загальному і музичному розвитку; поєднуючи слово і музичний звук, значною мірою сприяє ідейно-естетичному вихованню співаків, задоволенню їхньої потреби у створенні нових духовних цінностей. Хоровий спів має стати основою масового музичного виховання в сучасній Україні.

Дослідження Б. Асаф'єва, О. Костюка, В. Медушевського та інших учених закладають важливий методологічний орієнтир фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва – навчити їх розумінню музики як мистецтва інтонованого смислу, що функціонує в загальній системі естетичних ставлень. У педагогічному аспекті такий підхід визначає увагу до виховання здібності до музичного сприймання з опорою на інтонаційно-образний досвід студентів.

Виховання та розвиток особистості майбутніх вчителів музичного мистецтва складний і багатогранний процес, який вимагає постійного духовного спілкування студента й педагога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад у розвиток вокально-хорової роботи студентів зробили відомі українські композитори-педагоги: М. Леонтович, Ф. Колесса, П. Козицький, Л. Ревуцький, К. Стеценко, Я. Степовий та ін.

В професійній підготовці вчителя музичного мистецтва ми керуємось, сучасними дослідженнями в галузі музичної педагогіки Е. Абдуліна, О. Апраксіної, Л. Арчажнікової, Д. Огороднова, Г. Падалки, Р. Тельчарової, О. Ростовського, О. Рудницької та ін., дослідженнями з диригентсько-хорової підготовки студентів А. Болгарського, Л. Дмитрієвої, І. Заболотного, О. Коломонець, А. Лашенка, К. Пігрова, В. Попова, Л. Рочицької, П. Чеснокова, Г. Струве, П. Халабузарь та ін.

Питання музично-творчого розвитку досить повно концептуально-цілісно розглядається сучасними дослідниками С. Горбенко, Л. Коваль, О. Рудницькою, які акцентують увагу на дослідженні умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації майбутніх фахівців.

Мета статті – проаналізувати вокально-хорову роботу студентів та розкрити основні форми і методи в процесі підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва в сучасній вищій школі.

Виклад основного матеріалу. Сучасна педагогічна наука вважає, що однією з найголовніших умов формування творчої особистості учителя будь-якого фаху є перехід від метафізичного до діалектичного рівня викладання, досягнення педагогічної діяльності не тільки на методичному, а й методологічному рівні. Тобто, майбутній учитель має не тільки оволодіти необхідними професійними знаннями й уміннями, а й усвідомити сам шлях їх набуття, оволодіти принципами і методами пізнання теорії і практики педагогічної діяльності. Тільки у цьому випадку вдається виховати вчителя, здатного творчо мислити, самостійно орієнтуватися в найрізноманітніших проблемних ситуаціях педагогічної діяльності, критично їх оцінювати й оперативно знаходити шляхи вирішення суперечностей, що виникають [4].

Підготовка фахівця високого рівня зумовлена його багатогранною музичною діяльністю в школі і вимагає складних за своєю структурою професійних якостей: вмінь і навичок співу в хорі та методів і прийомів роботи з хоровим колективом. Спів в хорі сприяє розвитку природних музичних даних: слуху, музичної пам'яті, чуття ритму, а також виробленню спеціальних навичок: вокального дихання; звукоутворення; вокальної позиції; інтонації і строю; чіткої дикції та артикуляції; ансамблю і художньої виразності; сформувати музичні здібності: ладове, інтонаційне відчуття, в яке входять сприймання мелодії, ритму, гармонії, форми, темпу, динаміки, тембру [1].

Виконавство, зокрема хорове – це складний процес, який потребує певної зосередженості людини, в якому бере участь не лише міміка, пантоміма, але й воля, пам'ять, уява, думка, почуття. Це процес, в якому розум і почуття виступають в непорушній єдності, складаючи нерозривне ціле. Педагог має розвивати обдарованість своїх учнів, будувати їх фантазію, активність. Примушувати їх самостійно мислити, пояснювати, що в співі зливаються та існують на однакових правах дві стихії: творчість та техніка. Потрібно

озброювати студентів умінням самостійно осмислювати свою роботу, досягати результатів власними силами [2].

Базовий рівень фахової підготовки студентів є різним: від випускника ДМШ до учня ЗНЗ, що немає музичної підготовки, але має непогані музичні дані. Це створює проблеми, які вимагають від викладачів гнучкості, методичної і професійної обізнаності у виборі репертуару, у індивідуально – диференційованому підході до кожного студента для розкриття його творчого потенціалу. Слід ретельно проаналізувати рівень вокально-хорових навичок, визначити, що необхідно стимулювати й розвивати, а з чим доведеться наполегливо боротися [7].

Вокально-хорова підготовка студентів здебільшого здійснюється на основі творчої лабораторії студентського навчального хору. Це не дає їм можливості здобути стабільні знання про дитячий хор, про специфіку його роботи, але студенти зобов'язані отримати основу теоретичних і практичних знань вокально-хорової роботи [3].

Студент-музикант повинен виховуватись у високопрофесійному колективі з усіма ознаками кваліфікованої оцінки, тобто „мати відмінний стрій, бездоганний ансамбль, гарну дикцію і витончене, емоційне, хвилююче нюансування”, єдину манеру звукоутворення і звуковедення, бездоганне ансамблеве звучання (за К. Пігровим). „Під ансамблем високої майстерності, – зазначає К. Пігров, – розуміється чітка інтонаційна узгодженість звучання, єдність і врівноваженість сили і тембру всіх голосів. Результатом чого буде соковитий, насичений повноцінний унісон кожної партії, а вистроєні унісоми партій дадуть чудове, чаруюче гармонічне співзвуччя” [13, с.41].

Художнє виконання пісенно-хорового репертуару у навчальному хорі може бути лише на основі розуміння і відчуття студентами художнього образу хорового твору. Для того, щоб успішно виконувати вокально-хоровий твір, треба володіти вмінням співати в хорі. Мистецтво хорового співу потребує опанування технічними й художньо-виразними засобами виконання. Необхідними для передачі думок, почуттів, ідейного змісту твору. До цих засобів належать вокально-хорова техніка, тобто система співацьких навичок, яка забезпечує хору правильну вокальну установку, звуковедення, дихання, ансамбль, стрій, дикцію, нюанси. І чим досконаліша вокально-хорова техніка, тим повніше буде втілено задум твору [5].

Процес співу – складний психофізичний процес, при якому відбувається координована робота всього організму, яка ґрунтується на діяльності кори головного мозку й підкірки разом з периферичною нервовою системою. Розвиток здібностей відбувається комплексно і ґрунтується на музично – слухових уявленнях. У процесі „спроб і помилок” (Б.Теплов) під час хорового співу на основі так званого зворотного зв'язку розвиваються, стають тонкішими, чутливішими ладо-гармонічне відчуття й музичний слух (високий, тембровий, гармонічний) [10].

Процес формування співацьких навичок не відбувається стихійно, а підпорядковується певним закономірностям. Спочатку освоюються співацька позиція, вокальний вдих і видих. Основні співацькі завдання пов'язані з розвитком музичного слуху. Будучи взаємопов'язаними. Співацькі навички розвиваються майже одночасно. Так, ступінь розвитку мелодичного слуху впливає на якість тембру, голосу, способу звукоутворення тощо. Якість тембру в свою чергу залежить від дикції. Правильне дихання сприяє чистоті інтонування й поліпшенню якості тембру і т. д. Необхідною умовою при співі є співацька позиція (поставка): хорист має сидіти (стояти) рівно (але ненапружено), прямо тримати голову, плечі відвести назад, а руки вільно опустити (або покласти на коліна). Значну роль у співі відіграє спосіб зародження звуку, тобто „атака”. Вона може бути тверда, придихова, м'яка [6].

Якість співу залежить від співацького дихання. Потрібно виробити плавне, спокійне дихання. Навички із затримки дихання перед початком співу. Вокальне дихання у дорослих і дітей різне: якщо дорослому властиве нижньореберне діафрагматичне, то дітям – грудне.

Вокально-хорові навички виховують за допомогою хорового репертуару й спеціально підібраних вправ, які повинні неодмінно нести художнє навантаження. Досвідчені методисти (Д. Лошкін, Н. Орлова, О. Раввінов) вважали, що з метою розвитку голосу

корисно співати мелодії з рухом згори вниз, плавно (без стрибків), з нескладним ритмічним рисунком, у помірному темпі й динаміці. На початку розспівування має використовуватися зона примарних (тобто найзручніших) тонів. Найсприятливішим є спів поєднань з трьох – п'яти звуків у низхідному поступеному русі, далі – різних голосних на одному звуці у примарній зоні [8].

Розспівування – це вокальні вправи, за допомогою яких у співаків цілеспрямовано розвиваються певні якості голосу. Їх співають на початку уроку і вони виконують водночас функції настроювання, підготовки голосового апарату до роботи над репертуаром. Хорове заняття слід будувати так, щоб забезпечити одночасно комплексне виховання усіх навичок. Особливо важливим є зв'язок з вокальним словом – дихання і слово, звукоутворення і слово, дикція і слово. Від манери вимови залежить і правильне формування співацького звуку. Виконуючи хоровий репертуар, слідкувати за тим, щоб у кожній фразі був свій „плюс”, свої логічні наголоси (пам'ятаючи, що у фразі має бути лише один наголос!). Не можна виконати твір виразно, якщо співаки погано вимовляють слова, мають нечітку дикцію. Вимова виховується у процесі тренування артикуляційного апарату. Якщо він напружений (що буває під час форсованого співу), а нижня щелепа „затиснута”, то глотка стискається, якщо язик піднімається „горбом”, корінь язика тягне його вниз, він душить на гортань, - що заважає правильному формуванню звуку. Ясна, виразна вимова голосних і приголосних можлива при повній свободі апарату.

Однією з характерних особливостей співацької дикції є „перенесення” приголосних з кінця слова на початок наступного за ним. Цим зберігається звучання голосної на всю тривалість звуку. Приголосні вимовляються при цьому дуже швидко. Недоліком дикції є недбала вимова першого й останнього приголосного. Необхідно стежити за ясною вимовою голосних, від чого залежить розвиток у голосі дзвінкості й рівності – важливих якостей. „Вирівнювати” голоси слід для того, щоб поступово позбутися строкатості звучання голосу. Оскільки гучність приголосних значно менша за голосні, то їх належить вимовляти чітко [12].

Вміє добре співати в хорі той, хто знає, як це треба робити і має навички такої роботи [11]. Відтак, кожного разу здобуті навички пристосовуються до різних умов. Складність виховання співочих навичок у порівнянні з навичками, наприклад, гри на фортепіано, полягає в тому, що ми не можемо безпосередньо скорочувати голосові зв'язки (в тій мірі, як це потрібно для точного інтонування звуку), як це ми робимо з м'язами рук, тулуба тощо, а лише через уявлення звука певної висоти або через уявлення мелодії, тобто певних висотно-ритмічних співвідношень [9].

Актуальним питанням залишається і вимога до студентів мати свої партитури хорового репертуару для того, щоб відчувати звучання партитури під час виконання, давати оцінку співові з точки зору інтонації, тембрового забарвлення, повноти звучання, ансамблевому злиттю голосів.

В основі хорового співу лежить правильна вокально-технічна культура виконання (культура звуку, культура слова і т. д.). Тому робота над співацькими навичками є тим стержнем, кругом якого розгортаються всі інші елементи навчально-хорової роботи. Правильне положення рота, язика, піднебіння, горла, голосових зв'язок, погоджена робота діафрагми та черевного преса є основною умовою природного звукоутворення і художнього співу [11].

Отже, правильне звуковедення насамперед залежить від вміння володіти своїм голосовим апаратом. Нерозвинутий діапазон голосу, різка зміна регістрів, слабе співацьке дихання, невміння користуватися резонаторами, „низька” позиція звуку, його форсування і т. д. - всі ці недоліки співаків негативно впливають на розвиток вокальної техніки, а від того і на художнє виконання в цілому. Правильне положення рота, язика, піднебіння, горла, голосових зв'язок, погоджена робота діафрагми та черевного преса є основною умовою природного звукоутворення і художнього співу.

У співаків-початківців дихання нестійке, нижня щелепа стиснута, губи мляві, шия витягнута, це негативно впливає на якість звуку. Спів стає нечистим, неправильного горлового тембру, з „плоским”, „білим” звучанням.

Керівник хору має, передусім, відучити співаків від форсованого, крикливого звуку, бо такий спів псує голос, порушує чистоту інтонації і виразність виконання. Положення рота під час співу має бути природним, обличчя ледь усміхненим, тобто рот розкрити так, щоб було видно верхні зуби, при цьому нижня щелепа вільно опущена. Язик вільно опустити, щоб своїм кінцем він тільки ледь торкався передніх нижніх зубів. Піднебіння при цьому піднімається вгору, маленький язичок зовсім розтягується і зникає, це дозволяє голосовому струменеві вільно входити в резонатори. Співак мусить відчувати ніби легке позіхання. Визначити ступінь розкриття рота і нижньої щелепи як постійну форму неможливо, бо розкриття рота залежить від голосного, що вимовляється від сили і висоти звуку. „Відкрите горло” (порожнина позаду рота, що складається з зівка гортані) під час співу обов'язково повинно мати овально-вертикальну форму. Це дає цілковиту свободу і правильний напрям вокально-дихальної енергії. Отже, чим правильніше розкрито рот, чим нижче опущено корінь язика, тим яскравіше, світліше звучатиме голос, тим приємніший і соковитіший буде його тембр [11].

Щоб навчитися правильно розкривати рот і опускати корінь язика, не слід вдаватися до особливих вправ. Треба завжди старатися вимовляти, співати не звук як такий, а голосний.

Часто ми зустрічаємо у співаків хору горловий звук, причиною якого здебільшого буває високе положення гортані чи напруження м'язів шиї та язика. Краще ліквідувати цей недолік співом вправ на голосний „у” та співом закритий ротом. Добре, щоб сам керівник хору на власному прикладі показав, як може гортань то підніматися, то опускатися, приклавши легко пальці до гортані, і домігся цього від учасників.

Дуже поширеним серед співаків є форсування звуку. Це буває найчастіше з двох причин: по-перше, від поганої звички робити надмірний вдих, що тягне за собою форсований видих, і, по-друге, від недостатнього художнього смаку і намагання приголомшити керівника хору та поряд сидячих учасників силою свого голосу. В такому випадку потрібно, перед співом набрати повітря, видихнути його і, не роблячи нового вдиху, починати співати.

Таким чином учасники хору переконуються на власному досвіді, що можна співати з малим запасом повітря, не форсуючи видих, що часто є причиною підвищення звуку. Отже, потрібно вимагати від недосвідчених учасників меншого вдиху, більшої затримки. Якщо причиною пониження звуку була в'ялість м'язів гортані в деяких учасників, то варто застосовувати вправи на стаккато. Керівник хору повинен знати недоліки кожного учасника хору. Роз'яснення він повинен вести в зрозумілій формі, не настирливо, не акцентуючи увагу на тому чи іншому учаснику.

Найбільш поширеним недоліком серед співаків хору є спів відкритим, „білим” звуком. Методом боротьби з цим є робота над округленням звуку на відповідних вправах на голосних *у, і, о*, і зміцнення опори дихання.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, у диригентсько-виконавській практиці вчителя музичного мистецтва велике значення має цілісний аналіз музичного твору. Дослідники вважають що це повинен бути такий аналіз, який на об'єктивній основі розкриває зміст твору у єдності із формою не тільки у тісному розумінні слова – композиторський план твору, але і в широкому – як організація всіх музичних засобів, використаних для втілення змісту твору. Саме тому диригент детально повинен вивчити всі партії хорової партитури, визначити у ній основну мелодійну лінію і підголоски до неї, проаналізувати і засвоїти гармонічний супровід, встановити (у технічному відношенні) найскладніші місця у творі, намічає штрихи і нюанси та динамічні кульмінаційні місця у фразах і періодах. Тому, такий аналіз допомагає уточнити, сформулювати більш переконливий варіант виконавської інтерпретації твору, а саме його виконання стає впевненим і вільним. Саме тому стає зрозумілим важливість попередньої роботи керівника над партитурою – здійснення чіткого диригентсько-виконавського аналізу.

Таким чином, складність вокально-хорової діяльності полягає в тому, що студенту недостатньо вивчити хорову партитуру, він повинен спонукати для відтворення її співаків, виявивши при цьому нові сторони музичного і поетичного тексту та свою індивідуальність

при диригуванні. Зробити це він може тільки удосконалюючись і в особистісному, і в професійному плані. Для цього важливою якістю є розвинута емоційність, тобто уміння глибоко емоційно відтворювати музичний твір.

Джерела та література

1. Афанасенко А.М. Психолого-педагогічна та методична підготовка майбутнього вчителя музики: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції „Підготовка майбутнього вчителя: зб. статей. – Ніжин: НДПУ ім. М.В.Гоголя, 2003. – 176 с.
2. Болгарський А., Сагайдак Г. Хоровий клас і практика роботи з хором : навч. посібник для муз.-пед. відділень пед. училищ / А.Болгарський, Г.Сагайдак. – К.: Муз. Укр., 1987. – 82 с.
3. Вопросы вокально-хорового воспитания школьников: сб. научных трудов. – М.: МГПИ, 1983. – 74 с.
4. Горбенко С. Розвиток музичної освіти і виховання в Україні в контексті гуманістичної спрямованості /С.Горбенко // Рідна школа. – 2003. - № 3. – С. 38– 42.
5. Заболотний І.П. Деякі аспекти вокальної роботи з хором на початковому етапі /І.П.Заболотний. – К.: КГПІ, 1981. – С.52-55.
6. Касянова В.О. Формування творчих здібностей студентів у навчально-виховному процесі: матеріали Всеукраїнської науково – практичної конференції „Підготовка майбутнього вчителя”: зб. статей. – Ніжин: НДПУ ім. М.В.Гоголя, 2003. – 166 с.
7. Коваленко І.Г. Сучасні підходи в хормейстерській підготовці майбутніх вчителів музики: наукові записки Ніжинського держ. пед. університету ім.М.Гоголя. Псих. – пед. науки № 1, Ніжин 2002. – 86 с.
8. Комплексний підхід з питань диригентсько-хорової підготовки студентів // Дослідження проблеми професійної підготовки вчителів музики. - К.: КГПІ, 1981. – С.73-78.
9. Кремін В. Підготовка вчителів в умовах переходу загальноосвітньої школи на новий зміст, структуру і 12 – річний термін навчання / В.Кремін // Вища школа . – 2003. - №1. – С.78-84.
10. Максимов С. Хоровое пение в школе: справочная книга учителя пения / С.Максимов. – Ленинград, 1961. – 126 с.
11. Мархлевский А. Практические основы работы в хоровом классе /А.Мархлевський. – К.: Муз.Украина, 1986. – 86 с.
12. Ніколас Г.Ю. Особливості вокально-хорової підготовки майбутніх учителів музики в Польщі: наукові записки. Психолого – педагогічні науки. – Ніжин : НДПУ ім. Миколи Гоголя , 2002. – С.38-42.
13. Пігров К. Керування хором /К.Пігров. – Київ, 1962. – 80 с.

References

1. Afanasenko A.M. Psychologo-pedagogichna ta metodychna pidgotovka majbutn'ogo vchytelja muzyky: materialy Vseukrai'ns'koi' naukovo-praktychnoi' konferencii' „Pidgotovka majbutn'ogo vchytelja: zb. statej. – Nizhyn: NDPU im. M.V.Gogolja, 2003. – 176 s.
2. Bolgars'kyj A., Sagajdak G. Horovyj klas i praktyka roboty z horom : navch. posibnyk dlja muz.-ped. viddilen' ped. uchyl'shh / A.Bolgars'kyj, G.Sagajdak. – K.: Muz. Ukr., 1987. – 82 s.
3. Voprosy vokal'no-horovogo vospytanija shkol'nykov: sb. nauchnyh trudov. – M.: MGPY, 1983. – 74 s.
4. Gorbenko S. Rozvytok muzychnoi' osvity i vyhovannja v Ukrai'ni v konteksti gumanistychnoi' sprjamovanosti /S.Gorbenko // Ridna shkola. – 2003. - № 3. – S. 38– 42.
5. Zabolotnyj I.P. Dejaki aspekty vokal'noi' roboty z horom na pochatkovomu etapi /I.P.Zabolotnyj. – K.: KGPI, 1981. – S.52-55.
6. Kasjanova V.O. Formuvannja tvorchyh zdbnostej studentiv u navchal'no-vyhovnomu procesi: materialy Vseukrai'ns'koi' naukovo – praktychnoi' konferencii' „Pidgotovka majbutn'ogo vchytelja”: zb. statej. – Nizhyn: NDPU im. M.V.Gogolja, 2003. – 166 s.
7. Kovalenko I.G. Suchasni pidhody v hormejsters'kij pidgotovci majbutnih vchyteliv muzyky: naukovi zapysky Nizhyn'skogo derzh. ped. universytetu im.M.Gogolja. Psyh. – ped. nauky № 1, Nizhyn 2002. – 86 s.
8. Kompleksnyj pidhid z pytan' dyrgents'ko-horovoi' pidgotovky studentiv // Doslidzhennja problemy profesijnoi' pidgotovky vchyteliv muzyky. - K.: KGPI, 1981. – S.73-78.
9. Kremin' V. Pidgotovka vchyteliv v umovah perehodu zagal'noosvitn'oi' shkoly na novyj zmist, strukturu i 12 – richnyj termin navchannja / V.Kremin' // Vyshha shkola . – 2003. - №1. – S.78-84.
10. Maksymov S. Horovoe penje v shcole: spravocchnaja knyga uchytelja penija / S.Maksymov. – Lenyngrad, 1961. – 126 s.
11. Marhlevskij A. Praktycheske osnovy raboty v horovom klasse /A.Marhlevs'kyj. – K.: Muz.Ukrayna, 1986. – 86 s.
12. Nikolas G.Ju. Osoblyvosti vokal'no-horovoi' pidgotovky majbutnih uchyteliv muzyky v Pol'shhi: naukovi zapysky. Psychologo – pedagogichni nauky. – Nizhyn : NDPU im. Mykoly Gogolja , 2002. – S.38-42.
13. Pigrov K. Keruvannja horom /K.Pigrov. – Kyi'v, 1962. – 80 s.

Гарбуз Танасий Васильевич, Потапчук Татьяна Владимировна. ВОКАЛЬНО-ХОРОВАЯ РАБОТА В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА В СОВРЕМЕННОЙ ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ. В статье раскрываются вопросы вокально-хоровой работы в процессе подготовки будущих учителей музыкального искусства в современной высшей школе. Проблемы выбора методов, приемов и способов обучения, которые зависят от студентов, их интересов, творческой индивидуальности и до сих пор остаются недостаточно освещенными. Это диктует необходимость поиска новых путей и форм работы со студентами. С целью формирования личности студента в учебном процессе современная дидактика рекомендует обогатить традиционные методы обучения такими приемами и способами, которые способствовали бы формированию у субъекта мотивации обучения, будущей профессиональной деятельности и содержательных жизненных установок.

Ключевые слова: вокально-хоровая работа, будущие учителя музыкального искусства, современная высшая школа, распевки.

Garbus T. V., Potapchuk T. V. OF CHORAL WORK IN THE PROCESS OF PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF MUSICAL ART IN THE MODERN HIGHER SCHOOL. The article elaborates on the vocal and choral work in the process of preparation of future teachers of musical art in the modern higher school. The choice of methods, techniques and ways of learning that depend on the students, their interests, creative individuality and still remain insufficiently illuminated. This necessitates the search for new ways and forms of work with students. With the purpose of formation of student's personality in the educational process modern didactics recommends to enrich traditional methods of learning such techniques and methods that facilitate the formation of the subject of learning motivation, future careers and meaningful life attitudes, high activity level, and emotional level of engagement in educational activities, creating conditions for active self-acquisition by students of scientific and professional knowledge, skills and abilities.

Mastering the profession of a conductor begins in the classroom individual lessons for mastering the professional knowledge, skills, study choral repertoire. Finally the conductor's skills are formed during all practical activities, while working with the choir. Performing activity conductor requires certain professional psycho-physical and characterological properties.

You need to have physical health, needs to be tempered to plastically expressive to convey the character of a musical work during the performance, an important feature of the psychodynamic temperament and character, mastering the skills of analytical and creative thinking.

Key words: vocal-choral work, future teachers of musical art, forms, methods, modern high school, warm-ups.

Стаття надійшла до редколегії 01.03. 2017 р.

УДК 376:[373.3.016:811.161.2]

Оксана Данилюк

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВИЛЬНОЇ ЗВУКОВИМОВИ У ДІТЕЙ З ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті розглянуто актуальні проблеми формування правильної звуковимови у дітей з фонетико-граматичним недорозвитком у процесі вивчення української мови, запропоновано елементи методичних порад та пропозицій щодо їх корекції.

Дослідження орієнтоване на подальше вивчення однієї з важливих складових змісту навчання – рідної мови у дітей з вадами мовлення, для яких українська мова є одним з основних навчальних предметів, від рівня засвоєння якої залежать не тільки спеціальні мовні знання, а й навички усного й писемного мовлення, реалізуються важливі розвивальні та виховні завдання.

Своєчасне виявлення цієї мовної вади та правильне застосування корекційної роботи дає позитивні результати. Діти навчаються краще диференціювати опозиційні звуки, правильно проводити загальний аналіз та синтез слів, що є попередженням чисельних помилок у писемному мовленні, а значить сприяє кращому розвитку мови взагалі та засвоєнню навчального матеріалу зокрема.

Ключові слова: фонетико-граматичний недорозвиток, корекційне навчання, звуковимова.